

DUCHOVNÍ VERTIKÁLA

Před půlstoletím, když se někteří mladí lidé nechávali fascinovat slovem revoluce, jiné mladé lidi uchvacoval pojem duchovní život. Později se začalo mluvit o spiritualitě a teď se ani to nezdá vyhovovat. Není na tom nic tragického, protože ta věc měla už mnoho jmen. Jen v katolické oblasti např.: následování Krista (Tomáš Kempenský), kontemplativní život (Tomáš Akvinský), putování duše k Bohu (Bonaventura), vcházení do hradu nitra (Terezie z Avily), výstup na horu dokonalosti, tj. spojení s Bohem (Jan od Kříže), duchovní boj (Scupoli), zbožný život (František Saleský), cvičení v křesťanské dokonalosti (Alfons Rodriguez), vnitřní život (Chautard).

Co je ta těžko pojmenovatelná věc, která znovu a znovu rozehřívá srdce? Je to oheň, který Kristus uvrhl na zemi (Lk 12,49). Je to vzplanutí celé bytosti, když někdo prohlédne a spatří Lásku, a současně i svou ubohost i velikost, svět jako marnost i jako bratrství – a začne jásat a toužit po tom pokladu a zbavuje se všeho a vydrží všechno, jen aby získal natrvalo „toho, koho miluje má duše“. Ten začátek, to probuzení a prohlédnutí se také nazývá „druhým obrácením“; je to nová veliká milost po obrácení k víře. Apoštolově ji dostali o letnicích, když je Duch svatý rázem proměnil a přenesl přes práh ještě nedozrálé víry. Cd té doby stále probouzí další a další k volbě mezi „láskou k sobě až k pohrnutí Bohem a láskou k Bohu až k pohrnutí sebou“ (Augustin).

K dílu Boha musí přistoupit dílo člověka, celoživotní zápas o plnost lásky. Zatímco „pohan“ (i my ho v sobě máme po předcích) zaměřuje všechno jiné na sebe, zmocňuje se věcí a lidí, chtěl by udělat i z Boha svého služebníka, probuzený křesťan vystupuje ze sebe a rozprostraňuje svou duši všemi směry. Především na vertikále, a to vzhůru. „Člověk je více než člověk“, vyslovil geniální zkratkou Blaise Pascal skutečnost, že dorosteme do plné lidské velikosti jen když se otevřeme nadsvětovému Nekonečnu. Dnes už pokorně uznáváme, že Duch svatý má právo zvat na duchovní rovinu života také lidi vyrostlé daleko od pravé víry. Ale nám poskytuje poznání Krista a Boží dary v plné míře! Jeden pastor mluvil o „intelektuálském, citově podchlazeném protestantismu“ ve své církvi. A co je to leckdy mezi námi, když se sejdem na pastorační poradě o Božím království a pro Pána máme jen běžnou ústní modlitbu? Když se při víně přeme o celibát, Kunga, práva žen v církvi nebo lefebvrovce, když se rozpalujeme nad selháváním hierarchie a ustrašeností kněží (to vše je dovoleno) – aniž si vzpomeneme, že mezi námi je také On? Neutíkáme před sentimentalitou a trapností tak důkladně, že se stáváme vůči Bohu bezcitnými? V čem to vězí, že se leckdo spíše tváří jako cynik, jen aby se nezdál být „fanatikem“? Není v tom všem útek před Bohem živým?

Výstup k Bohu by byl nebezpečný bez sestupu po vertikále dolů, bez ponoru do sebe. Láska odkládá masky před Bohem i před sebou. Člověk se zmenšuje do své nepatrnosti vůči Bohu a provinilosti. Ale neodcizuje se sobě, naopak sebe teprve nachází, protože se cítí přijat, potvrzen a milován Absolutním přítelem. K tomu se však musí vzdávat chatrných opor v sobě a v čemkoli jiném než je Bůh, obracet se pokáním, aby dospěl k „nahosti ducha“ (sv. Jan od Kříže). Z pokory–pravdy (nikdy bez ní) vyrůstá vnitřně svobodný člověk, základně nezávislý, protože plně závislý

na Dárci svobody, nedobytný pro jakéhokoli nepřítele, neboť byl provždy obsazen božskou láskou. Ta požaduje, očišťuje bolesti, provádí temnými nocemi, ale přesto všechno obšťastňuje trvalou hlubinnou radostí, a tak rozšiřuje srdce nejen vzhůru, ale i do horizontály.

I poustevníci znali tuto druhou, horizontální lásku a praktikovali ji, jak mohli. Dnes však vlivem řady vážných okolností platí důrazněji, že miluje Boha, kdo nemiluje člověka (srov. 1 Jan), a to velmi reálným způsobem. Není jiná cesta k růstu přátelství s Bohem než opravdu, vnitřně i viditelně, vstoupit do společenství s lidmi. Nejdříve rozvíjet potěšení z druhých, aby v pohodě zesílilo a přerostlo v přátelskou vzájemnost. Milovat všechny, včetně lidí nějak obtížných až nepřátelských, je sice nesporné přikázání, jenomže k tomu si musíme pěstovat předpoklady ve své psychice. Proto má takový význam společné pobývání v přátelském kroužku, kde se rozhořívá radost z lidí, ze života, ze světa, z Boha – a kde alkohol a podobné životobudiče jsou trapná zbytečnost. Ta radost však patří k věci: S radostí pijme střízlivé opojení Ducha (Laeti bibamus sobriam ebrietatem Spiritus) – doslova tak vyzývá jeden z hymnů Římského breviáře. A je tu minicírkev, živá buňka organismu makrocírkev. Neúprosně však začne vnitřně chřádnout, jestliže shovívavě shlíží na lidi jiného ladění, místo aby od nich čerpala. Usmíváme se hořce, čteme-li ve starých archívech o sporech řeholníků ohledně pořadí při procesích, jenže kolik malicherností nám – v této těžké hodině boje o život – brání cítit se především jednou rodinou Božích dětí, seskupenou v jedné víře, naději a lásce kolem Krista?

Katolické nebo i ekumenicky křesťanské ghetto nestačí. Horizontální láska musí mít i druhé rameno směřující k cizím, prostě k lidem jako takovým. Dnes dokonce ke všemu živému, ba i k neživé přírodě, neboť: znalci s jasnou představou o apokalyptických hrůzách, které lidstvo nezadržitelně čekají, bude-li šílená likvidace přírody pokračovat, si rvou vlasy při pomyslení, že nikdo není s to zadržet ničivý rozvoj. Budoucnost je ve skromnosti, říkají. A tady udeřila hodina pro křesťanskou čtvrtinu lidstva. Když se zřetelně oddělíme od modlářů životní úrovně a ukážeme prakticky, že prostě a přirozeně se dá žít dokonce šťastněji, můžeme pomoci k záchraně lidstva. Nejen to, můžeme nabídnout právě v té souvislosti hodnoty ze světa přesahujícího naše mraveniště; dospěje-li naše technická civilizace ke kolapsu – kdo jiný by měl být nad situací než lidé bytostně spojení s Pánem dějin.

Opravdové duchovní lidi potřebuje i církev, má-li obstát v situaci ohrožení. Obejde se bez konzistoří ba i biskupů, bez škol, nemocnic a tisku, bez klášterů a poutí, bez biblí, eucharistie a kněží v nejkrajnějším případě – ale nepřežije bez lidí, kteří vzali Boží věc za svou, kteří nedoživají, ale *žijí církev*, protože nemohou jinak, protože se dali proniknout životodárným Duchem; jejich život je Kristus a umřít zisk (Flp 1,21).

Proto nás zajímá obnovená touha po modlitbě a mystice. Prvním podnětem může být záměr objevit Boha zkušenostně, neboť jinak se teď věci neberou – ale to nevádí. Zdá se, že Bůh vychází této potřebě vstříc a my si uvědomujeme, že jeho přímé, nadpřirozené působení v duších nemusí být vyhrazeno jen puncovaným mystikům. Dále – lidé, kteří se opravdu modlí, začínají žít novým životem. Jeho současné formy ukazují životnost evangelia. Dynamika dnešního duchovního života směřuje do všech čtyř směrů dnešního naplňování lásky k Bohu a k bližnímu a k sobě.

Toto spirituální číslo TT vybírá výraznější aktuální témata. Patří k nim otázky kontemplace a mystiky. V té souvislosti není od místa sonda do světa křesťanského Východu s jeho svéráznou hloubkou a duchovními evergreeny. Všude teď vzbuzuje oprávněnou pozornost a my si nemůžeme dovolit nemít o něm správnou představu. Druhý blok se zabývá řeholemi a duchovními společenstvími; obšírněji charismatickým hnutím, protože se nejvíce vymyká našim dosavadním zkušenostem. Jeho geneze nás vede do světa určité duchovnosti protestantského Západu. Osobitý vztah k tématu mají i tři postavy, jubilující letos a v přílehlých měsících sousedních let (sv. Benedikt 1500, o. Klement 90, o. Urban 80).